

УДК 336.132

JEL Classification: G300; G320; G350; G390

Іорга Світлана

ВЛАСНИЙ ОБОРОТНИЙ КАПІТАЛ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДОСЯГНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ РІВНОВАГИ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Стаття присвячена питанням фінансової стійкості вітчизняних підприємств у сучасних умовах та доцільності використання величини власного оборотного капіталу у якості інструменту її досягнення. Обґрунтована необхідність застосування основних положень концепції фінансової рівноваги підприємства в процесі функціонування вітчизняних підприємств, що доводить доцільність розгляду власного оборотного капіталу у якості інструменту досягнення фінансової рівноваги. У дослідженні використано основні положення функціонального аналізу балансу, у рамках якого фінансова рівновага підприємства ґрунтується на економічному функціонуванні останнього. Вивчення фінансової рівноваги було засновано на порівнянні між функціональним власним оборотним капіталом та потребою в ньому. Акцентовано увагу на тому, що власний (чистий) оборотний капітал представляє собою ту частину оборотних активів підприємства, що фінансуються за рахунок власного капіталу. Проведений аналіз існуючих підходів щодо розрахунку величини власного оборотного капіталу. Визначено механізм розрахунку власного оборотного капіталу як різниці між оборотними активами і короткостроковими зобов'язаннями. За результатами дослідження визначено критерій виміру фінансової рівноваги підприємства. Зазначено, що критерієм досягнення підприємством збалансованості грошових коштів в короткостроковому періоді є рівняння функціональної фінансової рівноваги, що має наступний вигляд: чистий власний оборотний капітал = потреба в оборотному капіталі. Розкрито практичну значущість цього підходу, яка полягає в простоті розрахунку показників рівняння фінансової рівноваги та можливості здійснення управлінських впливів відповідно до отриманих результатів.

Ключові слова: фінансова рівновага, управління оборотним капіталом, власний оборотний капітал, потреба у власному оборотному капіталі.

Iorga Svitlana

OWN WORKING CAPITAL AS AN INSTRUMENT OF ACHIEVING THE FINANCIAL BALANCE OF THE ENTERPRISE

Abstract. The article is devoted to the financial stability of the domestic enterprises in modern conditions and the feasibility of using the value of its own working capital as

a tool to achieve it. The necessity to apply the main provisions of the concept of financial equilibrium of the enterprise in the process of functioning of domestic enterprises which proves the expediency of considering own working capital as a tool for achieving financial equilibrium has been substantiated. The research uses the basic provisions of functional balance analysis in which the financial balance of the enterprise is based on the economic functioning of the above mentioned. The study of financial equilibrium was based on a comparison between functional working capital and the need for it. Equity (net) working capital represents that part of the working capital of the enterprise financed by the equity. The analysis of existing approaches to the calculation of the value of working capital has been carried out. The mechanism of calculation of own working capital as the difference between current assets and short-term liabilities has been determined. According to the results of the study, the criterion for measuring the financial equilibrium of an enterprise has been defined. The criterion for achieving cash equilibrium in the short term is considered to be a functional financial equilibrium equation that has the following form: net working capital = need for working capital. The practical significance of this approach means the simplicity of calculating financial equilibrium indicators and the ability to exert managerial influence in accordance with the results obtained.

Keywords: financial equilibrium, working capital management, own working capital, need for own working capital.

Юрґа Светлана

СОБСТВЕННЫЙ ОБОРОТНЫЙ КАПИТАЛ КАК ИНСТРУМЕНТ ДОСТИЖЕНИЯ ФИНАНСОВОГО РАВНОВЕСИЯ ПРЕДПРИЯТИЯ

Аннотація. Стаття посвящена вопросам финансовой устойчивости отечественных предприятий в современных условиях и целесообразности использования величины собственного оборотного капитала в качестве инструмента ее достижения. Обоснована необходимость применения основных положений концепции финансового равновесия предприятия в процессе функционирования отечественных предприятий, что доказывает целесообразность рассмотрения собственного оборотного капитала в качестве инструмента достижения финансового равновесия. В исследовании использованы основные положения функционального анализа баланса, в рамках которого финансовое равновесие предприятия основывается на экономическом функционировании последнего. Изучение финансового равновесия было основано на сравнении между функциональным собственным оборотным капиталом и потребностью в нем. Акцентировано внимание на том, что собственный (чистый) оборотный капитал представляет собой ту часть оборотных активов предприятия, которая финансируется за счет собственного капитала. Проведен анализ существующих подходов к расчету величины собствен-

ного оборотного капітала. Определен механизм расчета собственного оборотного капитала как разницы между оборотными активами и краткосрочными обязательствами. По результатам исследования определен критерий измерения финансового равновесия предприятия. Отмечено, что критерием достижения предприятия сбалансированности денежных средств в краткосрочном периоде является уравнение функционального финансового равновесия, которое имеет следующий вид: чистый собственный оборотный капитал = потребность в оборотном капитале. Раскрыта практическая значимость этого подхода, которая заключается в простоте расчета показателей уравнения финансового равновесия и возможности осуществления управленческих воздействий в соответствии с полученными результатами.

Ключевые слова: финансовое равновесие, управления оборотным капиталом, собственный оборотный капитал, потребность в собственном оборотном капитале.

DOI: 10.32680/2409-9260-2019-9-10-272-273-22-37

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими або практичними завданнями. У ринкових економічних реаліях визначну роль для будь-якого підприємства відіграє його здатність до стійкого відтворення своєї діяльності в розширеному форматі. Основою стійкого розвитку підприємства є його майнова та оперативна самостійність, що забезпечується наявністю та величиною власного оборотного капіталу.

Реалії сьогодення ставлять проблему виживання та забезпечення фінансової рівноваги вітчизняних підприємств першочерговою. Наявність, сьогодні уся увага керівників вітчизняних підприємств концентрується в рамках тактичних рішень націлених на досягнення безперервного фінансування поточної діяльності. Досягнення перманентної короткострокової фінансової рівноваги будь-якого підприємства є основою його подальших стратегічних рішень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких покладений початок вирішенню даної проблеми і на які спирається автор. Вагомий внесок у розвиток теорії та практики управління оборотним капіталом підприємств зробили такі вітчизняні та зарубіжні вчені: О. А. Авраменко, В. М. Білоліпецький, І. А. Бланк, Ю. Є. Брігхем, Дж. К. Ван Хорн, Дж. М. Вахович, А. А. Гроппеллі, Я. М. Дропа, В. В. Ковальов, Г. Г. Кірейцев, Б. Коласс, М. М. Крейніна, М. І. Литвин, Е. Нікбахт, Р. О. Сорока, Є. С. Стоянова, Дж. К. Шим, В. В. Яцура та ін.

Так, вчені, Дж. Сігел, Дж. К. Шим та М. І. Литвин у своїх працях дещо обмежено визначають поняття оборотного капіталу, як різницю між оборотними активами і короткостроковими зобов'язаннями, називаючи його також чистими поточними активами або чистим оборотним капіталом [1; 2]. У цьому визначенні оборотний капітал отожднюється з поняттям власного оборотного капіталу, що, вважаємо, призводить до викривлення його сутності та дещо обмежує сферу дослідження.

Незважаючи на широке висвітлення у науковій літературі проблем, пов'язаних з управлінням оборотним капіталом підприємств, не всі аспекти цієї складної і багатогранної проблеми з'ясовано та належно обґрунтовано. Особливо це стосується визначення ролі управління оборотним капіталом, як визначального фактору досягнення підприємством фінансової рівноваги та елементів системи управління оборотним капіталом.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. В умовах високої волатильності валютного ринку, загального спаду виробництва, падіння ключових показників економічного розвитку країни та значних політичних і соціальних ризиків проблема виживання підприємств, як основної ланки фінансової системи країни стоїть надзвичайно гостро. Усе це вимагає ґрунтовних досліджень у сфері фінансування саме оборотної частини капіталу підприємства у середовищі якого формується фінансова рівновага. Згідно з положеннями західної школи менеджменту основна увага у площині досліджень оборотного капіталу приділяється саме категорії власного оборотного капіталу, то доробок вітчизняних науковців у цій сфері стосовно специфіки функціонування українських підприємств є досить незначним.

Формулювання мети статті (постановка завдання). Метою статті є обґрунтування доцільності використання величини власного оборотного капіталу у якості інструменту досягнення фінансової рівноваги підприємства. Задля досягнення поставленої мети необхідним є вирішення наступних завдань:

– довести необхідність застосування основних положень концепції фінансової рівноваги підприємства в процесі функціонування вітчизняних підприємств;

- обґрунтувати доцільність розгляду власного оборотного капіталу у якості інструменту досягнення фінансової рівноваги;
- провести аналіз існуючих підходів щодо розрахунку величини оборотного капіталу;
- визначити критерій виміру фінансової рівноваги підприємства.

Викладення основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Особливості сучасних тенденцій розвитку економіки України, що характеризуються суттєвим рівнем невизначеності та ризику викликають необхідність дослідження фінансової рівноваги підприємства у межах короткострокового періоду (один виробничий цикл), як миттєвий, проміжний стан, досягнення якого є необхідною умовою не тільки зростання, але й подальшого функціонування суб'єкта господарювання. Максимально ефективне вирішення поточних проблем вітчизняних підприємств є обов'язковою умовою їх довгострокового розвитку.

Досягнення фінансової рівноваги в процесі поточної діяльності дозволяє конкретизувати об'єкт дослідження як оборотний капітал підприємства. Адже саме від рівня, структури та джерел фінансування оборотного капіталу залежить рівень ліквідності підприємства, безперервність процесу виробництва, а отже, і ризик банкрутства.

Виходячи з того, що цільовою функцією поточної діяльності господарюючого суб'єкта ми визначили досягнення фінансової рівноваги, під ефективним використанням оборотного капіталу будемо розуміти гармонізацію вартісно-часової структури і абсолютної величини оборотного капіталу та вартісно-часової структури організації його фінансування.

Таке тлумачення вимагає розглядати оборотний капітал та джерела його формування у нерозривному взаємозв'язку, як окрему систему взаємопов'язаних та взаємовизначаючих елементів.

Зміст концепції фінансової рівноваги підприємства в межах французької та німецької школи управління визначається як збалансованість грошових потоків підприємства в кожний момент періоду діяльності. У рамках цієї концепції даються визначення фінансової рівноваги вітчизняними науковцями. О. Деменіна визначає фінансову рівновагу як синхронізацію грошових потоків підприємства, за якого грошові надходження підприємства рівні його потребі в коштах для виконання

поточних платіжних зобов'язань або дещо перевищують її, тобто коли наявні кошти і виплати підприємства збалансовані в часі [3, с. 15]. У роботі Т. Унтковської стан фінансової рівноваги підприємства визначається як стан, за якого ефективний попит підприємства на грошові кошти дорівнює їх акцептованій пропозиції в кожний момент часу аналізованого періоду [4, с. 11]. Саме збалансованість надходжень і потреб грошових коштів підприємства у кожен момент часу робить логічним припущення щодо визначальної ролі фінансування оборотного капіталу як засобу досягнення фінансової рівноваги. Критерій короткостроковості дозволяє конкретизувати ключові поняття, що визначають фінансову рівновагу як, наявність чистого оборотного капіталу, розмір потреби в ньому та грошових коштів підприємства.

У роботі Д. Розенберга є вираз, що досить точно формулює глибину досліджуваної проблем. Цитуємо: «... предприниматель не может задержать начало нового процесса производства до того, пока он не продал уже произведенные товары: это противоречило бы всем основам капиталистического производства, являющегося по своей природе непрерывным... Следовательно, ... предприниматель, авансируя одну суму денег, должен иметь другую в резерве для поддержания непрерывности производства» [5, с. 356].

Отже, для забезпечення безперервності виробничого процесу необхідний певний резерв грошових коштів – резерв оборотного капіталу. Як на практиці визначається величина цього резерву? Чи повинна мова йти саме про резерв, чи можлива його заміна на адекватні до поточних фінансових потреб підприємства стійкі джерела фінансування?

Відповіді на поставленні питання знаходимо у сфері фінансування оборотного капіталу за рахунок власних (апріорі – стійких) джерел. Таким чином, ми конкретизуємо напрямок нашого подальшого дослідження у показнику власного оборотного капіталу. Нагадаємо – у загальному вигляді власний оборотний капітал представляє собою ту частину оборотних активів підприємства, що фінансуються за рахунок власного капіталу.

Значущість власного оборотного капіталу у процесі джерел фінансування оборотного капіталу можна порівняти зі значущістю показника фінансової автономії (питома вага власного капіталу у структурі фінансування підприємства), він по механізму використання в аналізі

дає нам змогу визначити яка частина оборотного капіталу фінансується за рахунок власних джерел.

В зарубіжній літературі оборотний капітал переважно розглядається як працюючий капітал (Working capital). Прихильники даного підходу, такі як Дж. К. Шим, Дж. Сігел, М. І. Литвин, визначають поняття оборотного капіталу як різницю між оборотними активами і короткостроковими зобов'язаннями, називаючи його також чистими поточними активами або чистим оборотним капіталом [1; 2]. У цьому визначенні оборотний капітал ототожнюється з поняттям власного оборотного капіталу, що з нашої точки зору призводить до викривлення його сутності та дещо обмежує сферу дослідження. Так, наприклад якщо за результатами розрахунків буде отримано від'ємне значення оборотного капіталу, то згідно з цим трактуванням логічним буде висновок щодо відсутності оборотного капіталу на підприємстві. Використання такого підходу до трактування оборотного капіталу вважаємо недоцільним.

Відмітимо, що у спільній праці Дж. К. Ван Хорна з Дж. М. Вахович [6, с. 287–288] розглядаються дефініції оборотного капіталу, пов'язані з його інтерпретацією бухгалтерами та фінансовими аналітиками. Зокрема, автори вважають, що для бухгалтера поняття «оборотний капітал» означає по суті «чистий оборотний капітал» (net working capital), який представляє різницю між оборотними (поточними) активами і поточними зобов'язаннями (терміни бухгалтерського балансу підприємства). Фінансові аналітики, зважаючи на специфіку своєї діяльності, під оборотним капіталом розуміють оборотні активи (оборотні кошти, поточні активи) тобто бруто-оборотний капітал (gross working capital), який визначається як інвестиції підприємства в оборотні активи, а саме: грошові кошти, ринкові цінні папери, дебіторську заборгованість, товарно-матеріальні запаси. Максимальна орієнтованість на практичні аспекти функціонування підприємства у цих визначеннях є домінуючою.

Нікбахт Е. та Гроппеллі А. А. зосереджують свою увагу на понятті «чистий робочий капітал», що виступає показником ліквідності «робочого» (оборотного) капіталу підприємства [7, с. 120].

Важливим є вирішення питання щодо того, як повинна розраховуватись сума власного оборотного капіталу та який її розмір є достатнім для забезпечення фінансової рівноваги підприємства у короткостроковому періоді.

Більшість вітчизняних економістів дотримуються думки, що власні оборотні кошти повинні забезпечувати постійну потребу в мінімальному обсязі товарно-матеріальних запасів, що забезпечує безперебійний процес виробництва, реалізації продукції та здійснення розрахунків у встановлені терміни, а позикові – тимчасову. Тому наявність власних оборотних коштів відображає, перш за все величину власних джерел фінансування матеріальних оборотних активів (запасів і витрат).

Аналіз існуючих підходів щодо розрахунку величини власного оборотного капіталу, свідчить про те, що в сучасній економічній літературі різняться думки авторів стосовно його розрахунку та значущості.

Можна виділити 2 підходи до його визначення:

1. З точки зору маневреності власного капіталу.
2. З точки зору потреби у фінансуванні поточної діяльності за рахунок власних коштів.

У першому підході можна виділити кілька варіантів розрахунку власного оборотного капіталу. Найбільшого поширення серед вітчизняних економістів отримала методика розрахунку, в якій його величина визначається як різниця між власним капіталом організації та необоротними активами. На думку А. Д. Шеремета співвідношення величин власних і позикових джерел формування запасів і вартості самих запасів є основою стійкості фінансового стану організації. На його думку першоосновою фінансування поточної діяльності є «забезпеченість запасів і витрат джерелами формування» [9, с. 11]. При визначенні суми власного капіталу А. Д. Шеремет, Р. С. Сайфулін рекомендують попередньо проводити коректування підсумку 1 розділу «Власний капітал» пасиву бухгалтерського балансу шляхом збільшення на суми за статтями «Доходи майбутніх періодів», «Фонди споживання» та «Резерви майбутніх витрат і платежів» [9]. Стосовно до балансу складеного за Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» це означає, що необхідно до підсумку розділу 1 пасиву бухгалтерського балансу «Власний капітал» додати суму, що відображається у третьому розділі пасиву за статтею «Витрати майбутніх періодів».

Отже, за цією методикою власний оборотний капіталу визначається наступним чином:

$$\text{ВСОК} = (\text{ВК} + \text{ДМП}) - \text{НА}, \quad (1)$$

де ВСОК – власний скоригований оборотний капітал;
ВК – власний капітал;
ДМП – Доходи майбутніх періодів;
НА – необоротні активи

Так як власний капітал спрямовується в першу чергу на формування необоротних активів, то економічний сенс цього підходу полягає у визначенні величини тієї частини власного капіталу, яка залишається у розпорядженні підприємства для фінансування оборотного капіталу.

Другу методику розрахунку власного оборотного капіталу О. В. Єфімова, М. М. Крейніна рекомендують застосовувати в тому випадку, якщо фінансування необоротних активів здійснюється не тільки за рахунок власних, але й довгострокових позикових коштів [10]. При цьому вартість власного капіталу коригується шляхом збільшення на суму довгострокових кредитів і позик:

$$\text{ВOK} = (\text{ВК} + \text{ДЗ} + \text{ЗНВ}) - \text{НА}, \quad (2)$$

де ВOK – власний оборотний капітал;
ДЗ – довгострокові зобов'язання.

На відміну від першої методики дана методика враховує цільове призначення довгострокових кредитів і позик.

За третьою методикою А. Д. Шеремет, Р. С. Сайфулін пропонують використовувати замість власного капіталу показник «реальний власний капітал», який отримують шляхом зменшення власного капіталу на величину статті дебіторської заборгованості «Заборгованість учасників (засновників) по внесках до статутного капіталу» та суму за статтею «Цільові фінансування і надходження» [8, с. 56]. Величина власного оборотного капіталу визначається за формулою 3:

$$\text{ВOK} = \text{РВК} - (\text{НА} + \text{ДДЗ}), \quad (3)$$

де РВК – реальний власний капітал;
ДДЗ – довгострокова дебіторська заборгованість.

Ця методика потребує деяких коментарів в процесі застосування. Стосовно даних бухгалтерського балансу складеного згідно з НП(С) БО № 1, заборгованість учасників, що відображається по статті «Неоплачений капітал» входить до складу власного капіталу зі знаком мінус, таким чином за методикою розрахунку підсумку першого розділу пасиву балансу вона виключається зі складу власного капіталу (зменшуючи) його розмір. Отже, відпадає потреба збільшувати зменшувати його розмір на суму невиконаних зобов'язань власників. Що ж стосується необхідності збільшення необоротних активів на суму довгострокової дебіторської заборгованості, то вона, згідно з НП(С)БО № 1 входить до їх складу.

Таким чином, застосування цієї методики фактично дублює механізм розрахунку власного оборотного капіталу, вказаного в попередніх методиках.

Інший підхід пропонується у працях Є. С. Стоянової, Г. Г. Кірейцева, запозичений із зарубіжного досвіду, ґрунтується на тому, що власний оборотний капітал визначається як різниця між оборотними активами і короткостроковими зобов'язаннями:

$$\text{ВОК} = \text{ОА} - \text{КЗ} \quad (4)$$

де ОА – оборотні активи;

КЗ – короткострокові зобов'язання [11; 12].

У цій методиці потреба в довгострокових позикових коштах порівнюється до потреби у власних, тому результати розрахунків будуть збігатися з результатами методики, запропонованої О. В. Єфімовою. Є. С. Стоянова розглядає власний оборотний капітал як синонім показника чистого робочого капіталу [11, с. 43]. На думку О. В. Єфімової, існує принципова відмінність у економічному змісті показників власного оборотного капіталу і чистого робочого капіталу, що складається в тому, що власний оборотний капітал являє собою можливість фінансування оборотних коштів за рахунок власних джерел, тоді як величина чистого робочого капіталу характеризує потребу у фінансуванні, пов'язану з перевищенням оборотних активів над короткостроковими зобов'язаннями. Тому вона вважає, що на етапі прогнозного плануван-

ня оборотних коштів необхідно здійснювати роздільний розрахунок цих показників [9, с. 157].

І. О. Бланк, також робить відмінність між даними поняттями, вважаючи, що чистий оборотний капітал може формуватися не тільки за рахунок власних, а й довгострокових позикових коштів. У даній методиці величина чистого і власного оборотного капіталу буде збігатися тільки в тому випадку, якщо підприємство не використовує для фінансування оборотних коштів довгострокові кредити та позики [13]. Відповідно до методики І. О. Бланка власний оборотний капітал розраховується за формулою:

$$\text{ВОК} = \text{ОА} - \text{ДЗ} - \text{КЗ} \quad (5)$$

Показник власного оборотного капіталу в цьому випадку показує суму перевищення короткострокових позикових оборотних коштів над поточними активами і показує, яку частину необоротних активів організації необхідно реалізувати, щоб погасити короткострокові зобов'язання. Відмітимо, що І. О. Бланк у цій методиці не відносить до власного оборотного капіталу суму оборотних активів, що була профінансована за рахунок довгострокових зобов'язань. Вважаємо такий підхід досить строгим та таким, що не відображає реального рівня ризикованості фінансування оборотного капіталу. Так, якщо на фінансування оборотних активів направляється частина довгострокових зобов'язань (що є більш високовартісними порівняно з короткостроковими) то їх довгостроковий характер дозволяє говорити про максимальну стабільність фінансування, а отже менший ризик втрати фінансової рівноваги.

На нашу думку, найбільш практична методика розрахунку власного оборотного капіталу представлена у формулі 4. Ця методика відображає сутнісну характеристику власного оборотного капіталу як різниці між поточними активами та поточними зобов'язаннями підприємства.

У процесі дослідження вважаємо за доцільне використання основ функціонального аналізу балансу. Схема цього аналізу була розроблена в 1970 році французькими фінансовими аналітиками (Г. Мен'є, Ф. де Бароле, П. Бульме) як схема аналізу фінансової рівноваги підпри-

сметства, що ґрунтується на економічному функціонуванні останнього. Вивчення фінансової рівноваги було основане на порівнянні між функціональним чистим оборотним капіталом та потребою в ньому. Функціональний чистий оборотний капітал по сутності розрахунку відповідає власному оборотному капіталу методика розрахунку якого наводиться у роботах Є. С. Стоянової та Г. Г. Кірійцева (формула 4).

Згідно з положеннями функціонального аналізу виділяють 3 основних цикли діяльності підприємства: інвестиційний, поточних операцій та грошовий. Показником інвестиційного циклу є чистий оборотний капітал (поточні активи – поточні пасиви); циклу поточних операцій – потреба в чистому обіговому капіталі (запаси + дебіторська заборгованість – кредиторська заборгованість); грошового циклу – грошові кошти [14, с. 51].

Потреба в фінансуванні оборотного капіталу виникає у сфері поточної діяльності підприємства, оскільки фактично визначається як різниця між необхідним обсягом інвестування запасів та дебіторської заборгованості і розміром кредиторської заборгованості. Відмітимо, що кредиторська заборгованість, як джерело фінансування виникає саме у сфері здійснення поточних операцій. Формула визначення потреби в оборотному капіталі (ПОК) виглядає наступним чином:

$$\text{ПОК} = \text{З} + \text{ДЗ} - \text{КЗ} \quad (6)$$

Сутність фінансової рівноваги у рамках функціонального аналізу балансу зводиться до визначення грошових коштів, як величини перевищення чистого оборотного капіталу над потребою в оборотному капіталі, тобто фінансова рівновага може бути відображена у вигляді формули 7:

$$\text{ГК} = \text{ЧОК} - \text{ПОК} \quad (7)$$

Твердження виражене у формулі 8 є досить умовним з точки зору інтерпретації реального залишку грошових коштів у касі та на поточному рахунку в банку, оскільки заперечує автономність їх формування. Постійне досягнення такого рівняння на практиці є неможливим через низку особливостей розрахунково-платіжної дисципліни підприємства

та виникнення понаднормових, сезонних, тощо витрат запасів. Проте аналіз та управління фінансуванням поточної діяльності підприємства через призму періодичного досягнення функціональної рівноваги дає змогу виявити та конкретизувати показники, що її визначають. Практично критерієм досягнення підприємством збалансованості грошових коштів у короткостроковому періоді є рівняння функціональної фінансової рівноваги має наступний вигляд: $ЧОК = ПОК$. При цьому грошові кошти можуть бути рівні нулю, і платоспроможність підприємства не постраждає. Отриманий таким чином показник рівноваги може бути використано, як критерій оптимальності фінансування діяльності підприємства в цілому, оскільки сама величина чистого оборотного капіталу є результатом оцінки збалансованості фінансування поточної та стратегічної діяльності. А застосування основ функціонального аналізу балансу дає змогу визначити його оптимальний розмір з точки зору дохідності-ризикованості фінансування підприємства.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розробок за даним напрямом. За результатами дослідження отримано можливий критерій виміру фінансової рівноваги підприємства, що є цінним інструментом в процесі фінансового управління. Практична значущість цього підходу полягає в простоті розрахунку показників рівняння фінансової рівноваги та можливості здійснення управлінських впливів відповідно до отриманих результатів. Так, наприклад, отримавши перевищення власного оборотного капіталу над потребою в ньому можемо скоригувати структуру фінансових ресурсів у сторону зменшення довгострокових (більш високовартісних) джерел фінансування та підвищити рівень ефективності функціонування оборотного капіталу в цілому.

Таким чином, перспективами подальших досліджень у даному напрямку є врахування фактору вартості джерел фінансування оборотного капіталу, тривалості одного обороту оборотного капіталу та рівня його рентабельності, що дасть змогу досягнути не лише фінансової рівноваги підприємства, а й підвищення рівня ефективності його функціонування.

Збалансоване економічне зростання підприємства базується на підтримці його фінансової рівноваги. Функціонування українських підприємств в умовах трансформаційної економіки, що характеризується високим ступенем невизначеності та ризику, робить доцільним

застосування основ функціонального аналізу при трактуванні фінансової рівноваги. Визначення показника фінансової рівноваги дозволяє розглядати політику фінансування обігових коштів як інструмент досягнення фінансової рівноваги в короткостроковому періоді, а отже виявити причини порушення фінансової рівноваги підприємства та надати рекомендації щодо їх усунення. Забезпечення можливості періодичного досягнення фінансової рівноваги дозволить підприємству своєчасно реагувати на зміну зовнішнього та внутрішнього середовища, нівелюючи вплив негативних факторів.

Література

1. Литвин М. И., Коциб С. Е. Об инвестиционных вложениях в оборотные средства. *Финансы*. 2002. №4. С. 52–57.
2. Шим Дж. К., Сигел Дж. Г. Финансовый менеджмент / Пер. с англ. Москва : Филинь, 1996. 400 с.
3. Деменія О. М. Управління грошовими потоками в межах концепції фінансової рівноваги підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2004. №7. С.14–17.
4. Унтковская Т. Е. *Финансовое равновесие торгового предприятия и пути его достижения* : дис ... д-ра экон. наук. Киев, 1997. 461 с.
5. Розенберг Д. И. *Комментарии к «Капиталу» К. Маркса* / Под. ред. Н. А. Цаголова. Москва : Экономика, 1984. 720 с.
6. Ван Хорн Д., Вахович Д. *Основы финансового менеджмента* / Пер. с англ. 12-е изд. Москва : Вильямс, 2006. 1232 с.
7. Нікбахт Е., Гроппеллі А. *Фінанси* / Пер. з англ. В. Овсієнка та В. Мусієнка. Київ : Основи. 1993. 383 с.
8. Шеремет А. Д., Сайфулин Р. С., Негашев Е. В. *Методика финансового анализа*. Москва : ИНФРА-М. 2000. 368 с.
9. Чараева М. В. Исследование финансовой устойчивости, ее влияние на инвестиционный потенциал. *Финансы и кредит*. 2013. №5 (533). С. 11–16.
10. Крейнина М. Н. *Финансовый менеджмент* : учеб. пособ. Москва : Дело и Сервис, 2001. 397 с.
11. *Финансовый менеджмент : теория и практика*. 6-е изд. / Под. ред. Е. С. Стоянова. Москва : Перспектива. 2010. 656 с.
12. Кірейцев Г. Г. *Фінансовий менеджмент* : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2002. 496 с.

13. Бланк И. А. *Управление активами*. Киев : Ника-Центр; Эльга, 2002. 720 с.

14. Коласс Б. *Управление финансовой деятельностью предприятия. Проблемы, концепции и методы* : учеб. пособ. / Пер. с франц. под ред. Я. В. Соколова. Москва : Финансы, ЮНИТИ, 1997. 576 с.

References

1. Litvin, M. I., Kotsib, S. E. (2002). Ob investitsionnykh vlozheniyakh v oborotnye sredstva [On investments in working capital], *Finansy – Finance*, 4, 52–57 [in Russian]

2. Shim, Dzh. K., Sigel, Dzh. G. (1996). *Finansovyi menedzhment [Financial management]* / Per. s angl. Moskva: Filin, 400 s. [in Russian]

3. Demenina, O. M. (2004). Upravlinnia hroshovymy potokamy v mezhakh kontseptsii finansovoi rinvovahy pidpriemstva [Cash flow management within the concept of financial equilibrium of an enterprise], *Aktualni problemy ekonomiky – Actual problems of economics*, 7, 14–17 [in Ukrainian]

4. Untkovskaya, T. E. (1997). *Finansovoe ravnovesie torgovogo predpriyatiya i puti ego dostizheniya: dissertatsiya d-ra ekon. nauk [Financial equilibrium of a trading company and ways to achieve it: dissertation]*, Kiev, 461 s. [in Russian]

5. Rozenberg, D. I. (1984). *Komentarii k «Kapitalu» K. Marksa [Comments to K. Marx's Capital]* / Pod. red. N. A. Tsagolova, Moskva: Ekonomika, 720 s. [in Russian]

6. Van Horn, D., Vakhovich, D. (2006). *Osnovy finansovogo menedzhmenta [Fundamentals of financial management]* / Per. s angl., 12-e izd., Moskva: Vilyams, 1232 s. [in Russian]

7. Nikbakht, E., GropPELLI, A. (1993). *Finansy [Finances]* / Per. z angl. V. Ovsienka, V. Musiiienka, Kyiv: Osnovy, 383 s. [in Ukrainian]

8. Sheremet, A. D., Sayfulin, R. S., Negashev, E. V. (2000). *Metodika finansovogo analiza [Methods of financial analysis]*, Moskva: INFRA-M, 368 s. [in Russian]

9. Charaeva, M. V. (2013). Issledovanie finansovoy ustoychivosti, yee vliyanie na investitsionnyy potentsial [The study of financial stability, its influence on investment potential], *Finansy i kredit – Finance and credit*, 5 (533), 11–16 [in Russian]

10. Kreynina, M. N. (2001). *Finansovyy menedzhment [Financial management]*, Moskva: Delo i Servis, 397 s. [in Russian]

11. *Finansovyj menedzhment: teorija i praktika* (2010) [*Financial management: theory and practice*], 6-e izd. / Pod. red. E. S. Stoyanova, Moskva: Perspektiva, 656 s. [in Russian]
12. Kireytsev, G. G. (2002). *Finansovyi menedzhment* [*Financial management*], Kyiv: TSUL, 496 s. [in Ukrainian]
13. Blank, I. A. (2002). *Upravlenie aktivami* [*Assets management*], Kiev: Nika-Tsentr, Elga, 720 s. [in Russian]
14. Kolass, B. (1997). *Upravlenie finansovoy deyatelnostyu predpriyatiya. Problemy, kontseptsii i metody* [*Financial management of enterprise. Problems, concepts and methods*] / Per. s frants. pod red. prof. Ja. V. Sokolova, Moskva: Finansy, YuNITI, 576 s. [in Russian]